

LIITE 2: Tuotetaan oma satu, AI ja S2

Esittele oppilaille satu. Näytä **kuvia** ja kerro samalla, millainen on **kokonaisrakenne** (alkutilanne ja ongelma, käänteeseen vievät tapahtumat, käänne/ratkaisu), ja myös **sisältöä yleisesti** (henkilöt, miljö) ennen lukemista. Kysy oppilaiden ennakkotietoja aiheesta.

*”Tämä on tyypillinen eläintarina, jossa on **opetus**. Siinä on kaksi eläintä, kettu ja korppi. Ne ovat metsässä. Toinen haluaa jotakin toiselta. Luetaan satu, niin saatte tietää, mitä.”*

Ennakoi vaikeat käsitteet, ilmaukset ja rakenteet, esim. *”pitää varansa”*. Ne avataan, kun teksti luetaan.

LUKEMINEN:

Kerro tekstin vaiheista lukemisen aikana. Esimerkiksi *”Ensimmäisessä kappaleessa kuvaillaan ympäristöä ja säätä.”* Avaa vaikeat käsitteet ja rakenteet. Kertomuksen toimijat ja toiminnan kohteen voi kirjoittaa näkyviin.

KORPPI

JUUSTO

KETTU

Lue lyhyt teksti. Tässä se on lyhennetty ja mukailtu satu ketusta ja korpista:

On tyyni sää. Metsässä tuoksuvat alkukesän kukat. Kaikkialla on rauhallista. Musta korppi lennähtää männyn oksalle. Sillä on paksu kimpale juustoa suussaan. Se on juuston vuoksi onnellinen. Aurinko paistaa, ja korppi katselee metsäaukiota.

Yhtäkkiä aukiolle ilmestyy viekas kettu ja näkee korpin. Kettu haluaa tuo ihanan juuston. Se miettii, miten saisi huijattua juuston korpilta. Kettu katselee korppia ylöspäin ja hymyilee.

Korppi aavistaa, että ketulla on jotakin mielessään. Se päättää, että juustoa kettu ei ainakaan saa.

Kettu alkaa jutella korpille: - Oi, korppi, tiedän, miten kauniisti osaat laulaa. Etkö laulaisi minulle jotakin, koska sääkin on niin ihana ja aurinkoinen. Etkö laulaisi minulle?

Korppi oli hämmästynyt. Kettu olikin ystävällinen. Kettu kehui.

Korppi alkoi laulaa ja silloin juusto putosi maahan. Kettu poimi juuston ja lähti nauraen tiehensä.

Siitä lähtien korppi on pitänyt varansa.

Ohjaa keskustelua kysymyksin:

- Mitkä kaksi eläintä valitaan?
- Mitä toisella eläimellä on?
- Missä ollaan?
- Millaista siellä on?
- Millainen sää on?
- Miltä eläimestä tuntuu?
- Miten toinen eläin tulee paikalle?
- Mitä se haluaa?
- Miten se toimii?
- Mitä tapahtuu? Saako toinen huijattua asian itselleen?
- Millainen opetus sadussa on?

Toteuttamiseen on useita vaihtoehtoja. Taitavat voivat kirjoittaa uuden sadun itsenäisesti tai parin kanssa. Satu voidaan tuottaa myös ryhmässä. Tällöin oppilaat miettivät itsenäisesti tapahtumapaikan, henkilöt jne. Eriyttäämällä opettaja voi ohjata enemmän tukea tarvitsevien tuottamista. Opettajan johdolla voidaan kirjoittaa ryhmän yhteinen satu. Opettaja toimii kirjurina ja pyytää oppilailta kysellen tekstiä. On tärkeää, että uudet sadut jaetaan joko sähköisesti tai painettuina kaikille. Niiden omatoiminen lukeminen vahvistaa tekstilajin tuntemista.

Pidempiä tekstejä tuottaessa malli on osoittautunut hyödylliseksi. Yhdessä luettu novelli toimii tottumattomille kirjoittajille apuvälineenä, kun siihen voi merkitä muistiin informaatiota, jota on saatu opetuskeskusteluissa. Opettaja voi yläkoulussa ohjata kirjoittamista myös jäsentämällä sen etenemistä. Tällöinkin malliteksti on hyvä olla mukana.

Oppilaan sadusta voi tulla vaikka tällainen.

” Kirahvi tanssi hampurilainen selässään. Se käveli iloisena savannilla. Aurinko paistoi kuumasti, leijonat lepäsivät ruohikossa. Oli ihana päivä.

Hiiri tuli kirahvia vastaan ja näki hampurilaisen. Se halusi syödä sen, koska sillä oli nälkä.

Kirahvi inhosi hiiriä, koska ne kutittivat ja huijasivat kaikkia.

- Hei, kirahvi, kuulin, että sinä olet maailman paras tanssija. Tanssi vähän, sanoi hiiri.

Kirahvi uskoi, että hiiri puhui totta. Se alkoi tanssia ja hampurilainen putosi sen selästä.

Hiiri otti hampurilaisen ja juoksi tiehensä. Sen jälkeen kirahvit eivät ole tanssineet savannilla.”

Sama suullisesti opettajan toimiessa kirjurina, AI, S2, alkuopetus

Esittele kertomus. Näytä kuvia, käytä esineitä ja kerro samalla, millainen on kertomuksen kokonaisrakenne (alkutilanne ja ongelma, käänteeseen vievät tapahtumat, käänne/ratkaisu) Esittele myös sisältöä yleisesti ennen lukemista. Kysy lasten ennakkotietoja aiheesta. Ennakoi vaikeat käsitteet ja rakenteet. Ne avataan vasta lukiessa.

Lue teksti ääneen. Kerro tekstin vaiheista lukemisen aikana. Näytä kuvia. Avaa vaikeat käsitteet ja rakenteet. Jos haluat herätellä lukutaitoa, kirjoita kertomuksen toimijoiden nimilaput näkyviin. *Jos kyseessä on lukutaitoa opetteleva ryhmä, sen kanssa voidaan tehdä sanakortit käännekohdasta. Sanakorteista kerätään virke uudestaan.*

Pyydä oppilaita nimeämään oman kertomuksen tapahtumapaikka. Pyydä ehdotuksia, mitkä kaksi eläintä siellä kohtaavat. Kysy, millaisia eläimet ovat. Kirjoita tapahtumapaikka, eläinten nimet, ja ominaisuudet taululle tai liuskoille näkyviin. Jos tekstiä tehdään digitaalisesti, ovat myös kuvat löydettävissä nopeasti.

Kysy: ”Toisella eläimellä on jotakin, jonka toinen haluaisi saada. Mitä?”

Kun tavoittelemisen arvoinen asia on keksitty, alkaa yhteisen kertomuksen rakentaminen. Kysy, kertomuksen edetessä, millaista tapahtumapaikassa on, miltä eläimistä tuntuu ja mahdollisia muita täydentäviä kysymyksiä. Kirjaa ne muistiin.

Kysy: ”Miten toinen saa esineen toiselta?”

Oppilaat saavat esittää vaihtoehtoja ja niistä sovitaan yhdessä paras vaihtoehto. Kirjaa vaihtoehto. Näkyvissä olevat sanat ovat tärkeitä, vaikka kaikki eivät vielä osaisi lukea.

Kysy: ”Oppiko toinen eläin tästä jotakin?”

Keskustelun jälkeen sovitaan yhdessä, mikä oli opetus, jos sellainen oli.

Lue uusi yhteinen kertomus ääneen.